

6. Поплавський Л, Маслово О. Визначення еволюційних етапів формування правил гри в баскетбол та їх порівняльна характеристика з історичними етапами розвитку баскетболу як виду спорту. "Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві" [Інтернет]. 2013 [2016-07-04] (1 (21), 358-361. Доступно: <https://sport.eenu.edu.ua/index.php/sport/article/view/543>.

References

1. Balatska LV, (2018) redaktor. Teoriia i metodyka vykladannia basketbolu v zakladakh vyshchoi osvity, Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet imeni Yurii Fedkovycha; 96 s.
2. Balatska LV, (2017). Riven teoretychnykh znan z olimpiiskoi osvity studentiv napriamku pidhotovky "Fizychnе vykhovannia" Chernivetskoho natsionalnogo universytetu imeni Yurii Fedkovycha. Molodyi vchenyi: [naukovy zhurnal]. № 3.1. (43.1) S. 33-36. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3.1/10.pdf>.
3. Kozina Zh L, (2010) Poiarkov Yu.M., Tserkovna O.V., Vorobiova V.O., redaktory. Sportyvni hry. Kharkiv: 200 s.
4. Mizhnarodna federatsiia basketbolu. (2019) Ofitsiinyi sait.[Internet]. m. Mysi – Shveitsariia: FIBA; [onovleno 25/02/2019]. Dostupno: <http://www.fiba.basketball/news>.
5. Platonov VM, (2005) redaktor. Entsyklopediia olimpiiskoho sportu Ukrainy. Kyiv: Olimp. 1-ra; 464 s.
6. Poplavskiy L, Maslova O. (2013) Vyznachennia evoliutsiinykh etapiv formuvannia pravyl hry v basketbol ta yikh porivnialna kharakterystyka z istorychnymy etapamy rozvytku basketbolu yak vydu sportu. "Fizychnе vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi" [Internet]. [2016-07-04] (1 (21), 358-361. Dostupno: <https://sport.eenu.edu.ua/index.php/sport/article/view/543>.

Цитування на цю статтю:

Балацька ЛВ, Головачук ВВ, Григоришина ТБ. Аналіз напрямків роботи розвитку міжнародної діяльності ФІБА Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. 2019 Січ 29; 31: 8-14

Відомості про автора:

Балацька Лариса Василівна – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)

e-mail: l.-balatska@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7963-2726>

Головачук Валентина Володимирівна – викладач, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)

e-mail: l.-balatska@ukr.net

Information about the author:

Balatska Larysa Vasylivna – Candidate of Science (Physical Education and Sport), Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Chernivtsi, Ukraine)

Holovachuk Valentyna Volodymyrivna – lecturer, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Chernivtsi, Ukraine)

Григоришина Тетяна Борисівна – викладач, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)

e-mail: ustinova.tatyana@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6888-0476>

Hryhoryshyna Tetiana Borysivna – lecturer, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Chernivtsi, Ukraine)

УДК 796.011.3-057.874
doi: 10.15330/fcult.31.14-20

Олена Боднарчук, Ольга Римар,
Роман Петрина, Галина Маланчук

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОСІБ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Мета. виявити ставлення молодших школярів та їхніх батьків до фізичної культури, участь дітей у спортивних секціях та особливості проведення ними дозвілля. *Методи.* Для реалізації поставленої мети використовували теоретичний аналіз і узагальнення наукових джерел; соціологічні методи (анкетування, опитування) та методи математичної статистики. У дослідженні брали участь школярі та їх батьки з чотирьох закладів середньої освіти м. Львова (163 учні 1-4-х класів та їхні батьки). *Результати.* Виявлено, що тільки третина учнів (32,5%) відвідують спортивні секції. Більшість із опитаних дітей, які відвідують спортивні секції займаються хореографічними видами рухової активності: танцями (19,4%), спортивною, художньою, корегуючою гімнастикою та балетом (5,8%), бо-

ротьбою карате (4,2%). Секції з плавання відвідують 1,6%, теніс 0,8%, бойовий гопак 0,7% опитаних учнів. Одним із найпопулярніших видів рухової активності дітей під час дозвілля є футбол – 17,8%, що ймовірно, пояснюється великою популярністю цього виду спорту в суспільстві. Щодо інших видів активного проведення дозвілля, то виявлені такі пріоритети: 9,3% дітей віддають перевагу плаванню; 10,2% – гімнастиці і балету; 7,3% – боротьбі карате; 8,0% баскетболу і волейболу і тільки 4,2% легкій атлетиці. Висновок. Встановлено, що абсолютна більшість батьків та їхніх дітей вважають заняття фізичною культурою корисними для здоров'я. Однак тільки третина учнів (32,5%) відвідують спортивні секції. Діти які не охоплені заняттями в секціях бажають займатися танцями, футболом, плаванням та іншими видами. Виявлено сукупність факторів, які перешкоджають батькам залучати дітей до занять фізичними і спортивними вправами, а саме: неможливість супроводу дітей на заняття спортом, брак часу, відсутність бажання. Встановлено, що заняття спортом не є пріоритетною формою проведення дозвілля молодших школярів, а особистий приклад більшості батьків вважається лише частково дієвим засобом залучення дітей до систематичних занять фізичними і спортивними вправами.

Ключові слова: фізична культура, молодші школярі, батьки.

The article deals with such questions as keeping healthy lifestyle by pupils and their parents' attitude to such activities. The goal is to research the role of physical culture in the younger pupils' lifestyle. The methods and materials here are theoretical analysis, generalization of literature sources, sociological methods (survey and interview) and mathematical static method. The research have been conducted during 2017–2018. Pupils and their parents from 4 education establishments took part in the research. The survey's questions were answered by 163 1–4 year pupils and their parents. In the result there was drawn the analysis of pupils' and parents' attitude to motor activity, physical culture and doing sport as a whole. Furthermore, it was examined the level of students' enlisting to systematic sport and dance classes. It is investigated preferences in spending free time and preferences in various types of motor activities. The article also deals with the question about any difficulties that occur when choosing sport types, fundamentals of healthy lifestyle, motor activities and nutrition. Conclusions. Are drawn that majority of parents and their children think about doing sport is useful for their health. However, here exists a low percent of those, who take part in sport activities permanently. Usually, parents do not provide any effective tool to maintain children's motor activity. That is why motor activity is not in priority list of pupils in ways how to spend free time. It was found out that parents do not consider personal example as an effective way in pupils' enlisting into sport activities. What is more, there is no positive motivation to healthy lifestyle from parents.

Key words: physical culture, younger pupils, parents.

Постановка проблеми й аналіз результатів останніх досліджень. Існують вагомі твердження на користь фізичного виховання в сучасному суспільстві, яке вважається важливим процесом спрямованим на збереження та зміцнення здоров'я, підвищення розумової та фізичної працездатності [2, 3, 4]. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я фізична бездіяльність є одним із факторів, який зумовлює збільшення смертності у світі.

Рухова активність є природньою потребою дітей, однак сучасні діти багато часу проводять у приміщенні та віддають перевагу різноманітним гаджетам (планшети, смартфони тощо) нехтуючи різними видами рухової активності. Це соціальне явище призводить до малорухомого способу життя, що у свою чергу зумовлює, зменшення функціональних резервів фізіологічних систем організму, погіршення психоемоційного стану, а відтак негативно впливає на процеси росту і розвитку організму і диференціацію його функцій, що в кінцевому результаті знижує його резистентність до впливу факторів довкілля (фізичних, хімічних, біологічних і соціальних).

Ряд науковців (Е. С. Вільчковський, 1998; Н. В. Москаленко, 2010; А. В. Огністий, 2010) присвятили свої дослідження теоретико-методичним основам фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку, застосуванню різних форм фізичного виховання дітей цього віку (Є. Приступа, 2005; О. Власюк, 2006). Щодо формування потреби в руховій активності, підвищення адаптаційних можливостей та особистісної фізичної культури, то такі дані знаходимо в роботах К. Огністої (2003), Т. Лясоти (2010).

Водночас, незважаючи на такий широкий спектр досліджень і до сьогодні залишається актуальним питання вивчення місця фізичної культури у способі життя молодших школярів.

Мета дослідження – виявити ставлення молодших школярів та їхніх батьків до фізичної культури, участь дітей у спортивних секціях та особливості проведення ними дозвілля.

Методи дослідження. Під час дослідження використовували наступні методи: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури та офіційних документів, соціологічні методи (анкетування, опитування) та методи математичної статистики. Дослідження проводилося на базі чотирьох закладів середньої освіти м. Львова. В опитуванні взяли участь 163 учні 1–4-х класів та їхні батьки.

Результати і дискусія. Державними документами визначено необхідність: збільшення обсягу рухової активності та виховання здорової дитини із широким залученням батьків до процесу фізичного виховання дітей; створення умов для забезпечення регулярної рухової активності й зміцнення здоров'я з урахуванням інтересів, побажань, здібностей та індивідуальних можливостей кожного учня; утвердження засад здорового способу життя та подолання стану суспільної байдужості до здоров'я.

Для з'ясування ставлення до фізичної культури методом опитування (інтерв'ю) було отримано інформацію від учнів початкової школи та їх батьків за допомогою анкетування. Встановлено, що абсолютна більшість батьків (95,2%) та їхніх дітей (91,3%) вважають заняття фізичною культурою корисними для здоров'я (рис. 1). Подібні дані отримали у своїх дослідженнях інші фахівці [1, 3], що підтверджує їхню об'єктивність.

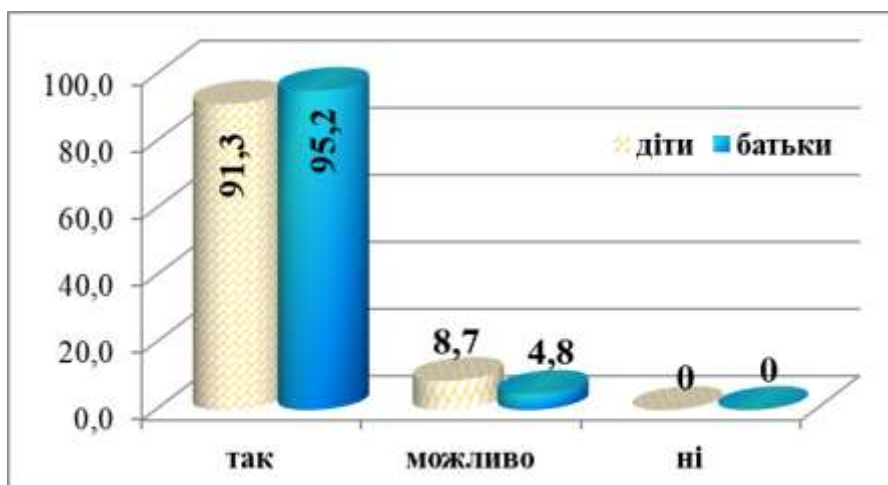

Рис. 1. Розподіл батьків щодо визначення корисності занять фізичною культурою, %.

При цьому, 62,0% батьків вважають, що проведення уроків фізичної культури з частотою три рази на тиждень є достатнім для сприяння фізичному розвитку дитини та уникненню негативного впливу гіпокінезії. Ряд батьків (17,4%) переконані, що для реалізації оздоровчих завдань достатньо двох уроків протягом тижня. Цікавим видається той факт, що 7,8% батьків вказали на доцільність чотирьох уроків, а 12,0% – на необхідність проведення щоденних уроків фізичної культури.

Майже всі батьки бажають, щоб їх дитина займалась певним видом спорту, але самі ніяких дієвих заходів не здійснюють для формування такої потреби у дітей. На жаль, інтерес батьків до спорту в основному зводиться до перегляду телепередач, при-

свячених спорту та відвідування футбольних матчів. Не звертаючи уваги на тверде переконання більшості дітей та їхніх батьків щодо корисності занять фізичними і спортивними вправами, тільки третина учнів (32,5%) відвідують спортивні секції. Отримані нами дані цілком узгоджуються з дослідженнями інших дослідників [1, 3].

Більшість із опитаних дітей, які відвідують спортивні секції займаються хореографічними видами рухової активності: танцями (19,4%), спортивною, художньою, корекційною гімнастикою та балетом (5,8%), боротьбою карате (4,2%). Секції з плавання відвідують 1,6%, теніс 0,8%, бойовий гопак 0,7% опитаних учнів.

Серед більшої половини учнів (67,5%), які не охоплені регулярними заняттями в секціях чи гуртках 21,2% виявили бажання займатися танцями. Одним із найпопулярніших видів рухової активності дітей під час дозвілля є футбол – 17,8%, що ймовірно, пояснюється великою популярністю цього виду спорту в суспільстві. Щодо інших видів активного проведення дозвілля, то виявлені такі пріоритети: 9,3% дітей віддають перевагу плаванню; 10,2% – гімнастиці і балету; 7,3% – боротьбі карате; 8,0% – баскетболу і волейболу і тільки 4,2% легкої атлетиці.

Невелика кількість дітей бажає займатися хокеєм – 0,4%, настільним тенісом – 0,3% та велоспортом – 0,2%. Слід відмітити, що деякі учні відзначали по декілька різних видів спорту (баскетбол і футбол, карате і бокс, плавання і танці та інші комбінації). Не бажають займатися жодним з видів спорту 14,2% учнів.

З опитування видно, що більшість дітей мають бажання займатися різними видами рухової активності. Однак, значна кількість батьків вказали на головну причину (неможливість супроводу дітей на заняття), яка стоїть на заваді відвідування дітьми спортивних занять (рис. 2). Інші вказали на брак часу, відсутність бажання, значну відстань, стан здоров'я та фінансові труднощі (див. рис. 2).

Рис. 2. Причини, що перешкоджають батькам залучати дітей до занять фізичними і спортивними вправами.

Ми з'ясували, що виконання ранкових комплексів гімнастичних вправ не є популярною формою занять фізичними вправами. Відтак тільки третина дітей регулярно виконують ранкову гімнастику – 31,5%, іноді – 27,8%, не виконують – 41,3%. Так, за даними Н. Москаленко [3] лише 11,0% дітей регулярно виконують гімнастику, іноді – 30,7%, що підтверджує отримані нами результати.

В табл. 1 наведені дані, які відображають пріоритети дітей щодо проведення дозвілля. Як видно з даної таблиці заняття спортом не є пріоритетною формою проведен-

ня дозвілля молодших школярів. Діти поставили цей спосіб проведення дозвілля на п'яте місце.

Таблиця 1

Вподобання учнів щодо проведення дозвілля

Форми дозвілля	$M \pm SD$	Ранг
Комп'ютерні ігри	2,23±1,69	1
Прогулянки, ігри з дітьми	2,50±1,45	2
Читання книжок, малювання	2,58±1,61	3
Перегляд телепередач	3,52±1,43	4
Заняття спортом	4,25±0,86	5
Допомога батькам	4,92±0,55	6

Сучасні діти можливо витрачають менше часу на перегляд телепередач (четверте рейтингове місце), однак комп'ютерні ігри діти поставили на перше місце. Таке твердження отримано різними науковцями [3, 4, 5]. Це ще раз підкреслює проблему використання мобільних телефонів, смартфонів та інших гаджетів, що призводить до зменшення часу на рухову активність.

Дітям до вподоби відпочинок з батьками (найвищий рейтинг) на природі (збирати гриби, рибалити, відпочивати біля водойм, ходити в туристичні мандрівки тощо). Друге рейтингове місце займають прогулянки у парку, які є найбільш доступною формою відпочинку батьків з дітьми (рис. 3).

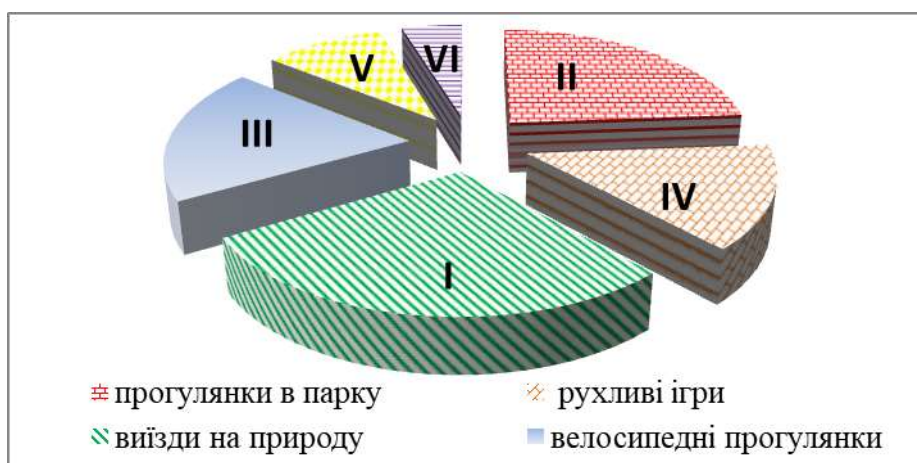

Рис. 3. Різновиди відпочинку дітей з батьками та їх рейтинг.

Велосипедні прогулянки з батьками на третьому місці, спільним рухливим іграм відведено четверте місце. На п'ятому місці катання на лижах, санках чи ковзанах, а шосте рейтингове займають інші види відпочинку – відвідування театру, перегляд телепередач.

Дослідження ряду науковців [2, 3] підтверджують позитивний зв'язок між фізичною активністю батьків та їхніх дітей. Зокрема доведено, що особистий приклад батьків є переконливішим мотивом, ніж вербальне пояснення щодо корисності фізичних навантажень. Але на жаль, тільки 30,5% батьків вважають особистий приклад у фізичному вихованні своїх дітей дієвим засобом залучення їх до систематичних занять фізичними і спортивними вправами, 63,2% схильні думати, що він лише частково впливає на цей процес і тільки 6,3% батьків не вважають його ефективним чинником. Це свідчить про

те, що більшість батьків мало усвідомлюють значення фізичної культури для здоров'я їхніх дітей.

Висновок

Таким чином, отримані результати дослідження показали, що абсолютна більшість батьків та їхніх дітей вважають заняття фізичною культурою корисними для здоров'я. Однак тільки третина учнів (32,5%) відвідують спортивні секції. Діти які не охоплені заняттями в секціях бажають займатися танцями, футболом, плаванням та іншими видами. Виявлено сукупність факторів, які перешкоджають батькам залучати дітей до занять фізичними і спортивними вправами, а саме: неможливість супроводу дітей на заняття спортом, брак часу, відсутність бажання. Встановлено, що заняття спортом не є пріоритетною формою проведення дозвілля молодших школярів, а особистий приклад більшості батьків вважається лише частково дієвим засобом залучення дітей до систематичних занять фізичними і спортивними вправами.

1. Боднарчук О, Заневський І. Ставлення до фізичної культури першокласників та їхніх батьків. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2011; 3: 15-19.
2. Вільчковський ЕС, Козленко МП, Цвек СФ. Система фізичного виховання молодших школярів: навч.-метод. посіб. Київ; ІЗМН. 1998. 232 с.
3. Москаленко НВ. Фізичне виховання молодших школярів: монографія. 2-е вид. перероб. та допов. Дніпропетровськ: Інновація; 2010. 344 с.
4. Bodnar I, Petryshyn Y, Solovei A, Rymar O, Lapychak I, Shevtsiv U, Ripak M, Yaroshyk M, Sorokolit N. Health complaints and well-being complaints among secondary school children. Journal of physical education and sport. 2016; 16(3): 905-909.
5. Bodnarchuk O, Rymar O, Solovey A, Malanchuk H. The interaction of school and family in physical education of first grade students. Journal of Physical Education and Sport. 2018; 18 (2): 1092-1098.

References

1. Bodnarchuk O, Zanev's'kyj I. Stavlennya do fizy'chnoyi kul'tury' pershoklasny'kiv ta yixnix bat'kiv. Pedagogika, psy'xologiya ta medy'ko-biologichni problemy' fizy'chnogo vy'xovannya i sportu. Kharkiv. 2011. 3: 15-19
2. Vil'chkov's'kij ES, Kozlenko MP, Cvek SF. Sistema fizichnogo vikhovannia molodshikh shkoliariv [Physical education system for primary school pupils], Kiev: IZMN; 1998.
3. Moskalenko NV. Fizichne vikhovannia molodshikh shkoliariv [Physical education of primary school pupils], Dnepropetrovsk: Innovation; 2010.
4. Bodnar I, Petryshyn Y, Solovei A, Rymar O, Lapychak I, Shevtsiv U, Ripak M, Yaroshyk M, Sorokolit N. Health complaints and well-being complaints among secondary school children/ Journal of physical education and sport. 2016; 16(3): 905-909.
5. Bodnarchuk O, Rymar O, Solovey A, Malanchuk H. The interaction of school and family in physical education of first grade students. Journal of Physical Education and Sport, 18 Supplement issue 2, Art 163, pp. 1092-1098, 2018.

Цитування на цю статтю:

Боднарчук ОМ, Римар ОВ, Петрина РЛ, Маланчук ГГ. Фізична культура і спосіб життя молодших школярів. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. 2019 Січ 29; 31:14-20.

Відомості про автора:

Боднарчук Олена Миколаївна – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського (Львів, Україна)

e-mail: olbodn@gmail.com;

<https://orcid.org/0000-0001-8157-8573>

Римар Ольга Василівна – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського (Львів, Україна)

Information about the author:

Bodnarchuk Olena Mykolaivna – Candidate of Science (Physical Education and Sport), Associate Professor (Ph. D.), Lviv State University of Physical Culture (Lviv, Ukraine)

Rymar Olha Vasylivna – Candidate of Science (Physical Education and Sport), Associate Professor (Ph. D.), Lviv State University of Physical Culture (Lviv, Ukraine)

e-mail: okorpiy@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-6947-0420>

Петрина Роман Львович – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського (Львів, Україна)

e-mail: petryna@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7698-1273>

Маланчук Галина Григорівна – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського (Львів, Україна)

e-mail: malagala@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-8173-2590>

Petryna Roman Lvovych – Candidate of Science (Physical Education and Sport), Associate Professor (Ph. D.), Lviv State University of Physical Culture (Lviv, Ukraine)

Malanchuk Galina Grigoriivna – Candidate of Science (Physical Education and Sport), Associate Professor (Ph. D.), Lviv State University of Physical Culture (Lviv, Ukraine)

УДК 796: 159.923-053.67
doi: 10.15330/fcult.31.20-25

Марія Бричук, Марина Дедух

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТИПУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Мета. Визначити гендерні особливості психологічної статі учнівської молоді для обґрунтування диференційованого підходу у фізичному вихованні. *Методи.* Під час дослідження здійснювали аналіз наукових джерел, використовували опитувальник Сандри Бем та методи математичної статистики. *Результати.* В ході дослідження виявилось, що більшість дівчат мають фемінінний, а хлопців - маскуліний тип особистості. Для дівчат-спортсменок притаманні риси маскулінного психотипу, у юнаків, які займаються спортом прояви цього психотипу посилюються. *Висновок.* Дослідження дало зрозуміти, що існують відмінності у психологічному типі серед спортсменів і тих, хто не займається спортом. Дівчата фемінінного типу, які не займаються спортом, спортсменки I курсу та дівчата II курсу маскулінного типу ставлять крапку самооцінку свого фізичного здоров'я. Юнаки фемінінного типу гірше оцінюють свою фізичну підготовленість та фізичне здоров'я, крім студентів першого курсу коледжу зв'язку.

Ключові слова: гендерний підхід, психологічний тип, фізична підготовленість, фізичне здоров'я.

The urgency of this topic is due to several factors: accelerated sexual intercourse the development of schoolchildren, the lack of awareness of juveniles in the sexual sphere, the relevant information, mostly from peers.

Given literary sources and studies that are relevant to the chosen topic, we have found that physical culture can certainly be a means of gender socialization, which in the future forms the psychological type of personality. This is realized through the selection of means and methods of physical culture and sports activities, orientation to the desired types of motor activity of student youth, consolidate patterns of behavior and personal qualities that shape gender. The article considers the features of the gender approach to the definition of the psychological type of pupils' youth. The purpose of the research is to determine the gender peculiarities of the psychological sex of students in order to substantiate the differentiated approach in physical education. Material and methods of research – the study and analysis of literary sources, questionnaire Sandri Bem, methods of mathematical statistics. Results. In the course of the study, we found that most girls have feminine, and the guys are masculine type of personality, we note that athletes have more specific features of masculine psychotype, and young men who are engaged in sports show more masculinity. Conclusions. The study made it clear that there are differences in the psychological type among athletes and those who are not engaged in sports. Girls of the feminine type who are not engaged in sports, athletes of the 1st year and the girls of the second year masculine type give a better self-esteem of their physical health. Feminine-type young people are worse assessing their physical fitness and physical health, with the exception of the first-year students at the College of Communication.

Key words: gender approach, psychological type, physical culture, physical health.